

บทที่ 2

ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ เรื่องผลกระทบจากนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 โดยผู้ศึกษาได้อาศัยทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการเปิดเสรีทางการค้า
2. นโยบายเขตการค้าเสรีอาเซียน
3. ยุทธศาสตร์ข้าวไทยปี พ.ศ. 2550-2554
4. มาตรการการเตรียมความพร้อมภาครัฐต่อเกษตรกร
5. ข้าวไทยจากอดีต-ปัจจุบันและวิถีชีวิตชาวนาไทยภาคเหนือ
6. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการเปิดเสรีทางการค้า

องอาจ สุขุมาลวรรณ (2546) การเปิดเสรีทางการค้าในทางทฤษฎีหมายถึง การนำมาซึ่งผลประโยชน์สุทธิที่เป็นโอกาสสำหรับประเทศต่างๆ ได้มาก โดยมีต้นทุนที่อาจเกิดขึ้นในรูปของผลประโยชน์ทั้งทางภาษีศุลกากรและกลุ่มผู้ผลิตดั้งเดิม ทั้งนี้ ผลประโยชน์สุทธิเป็นผลประโยชน์ในแง่ของโอกาสที่เป็นไปได้ ดังนั้นผลประโยชน์สุทธิของการเปิดเสรีทางการค้าจึงมิใช่เป็นผลประโยชน์ที่ต้องเกิดขึ้นเสมอ เว้นแต่ว่าการปรับตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีกระบวนการชดเชยในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบทางดำนลบ

การเปิดเสรีทางการค้าเป็นกระบวนการลดหรือผ่อนคลายข้อจำกัดทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อนำไปสู่การปรับตัวและเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ระหว่างเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศหรือเศรษฐกิจโลก รวมถึงลดแรงกดดันจากประเทศผู้ส่งออกที่มีต่อผู้กำหนดนโยบาย เช่น การกำหนดกำแพงภาษีเพื่อปกป้องผู้ผลิตภายในประเทศ ทำให้ผู้ผลิตภายในประเทศอ่อนแอ เนื่องจากอาศัยแรงจูงใจทางภาษีในการแสวงหาผลกำไรมากกว่าการเร่งพัฒนาคุณภาพการผลิตเพื่อให้สินค้าของตนเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคภายในประเทศ ดังนั้นการเปิดเสรีทางการค้าจึงเป็นการลดภาระภาษีที่ตกแก่ผู้บริโภคและลดแรงกดดันที่ประเทศผู้ส่งออกมีต่อการกำหนดกำแพงภาษี รวมถึงเพิ่มพูนความสามารถในการแข่งขันให้แก่ระบบเศรษฐกิจโดยรวม

การเปิดการค้าเสรีมี 4 ระดับ คือ

1. ระดับฝ่ายเดียว (Unilateral Trade) เป็นนโยบายของรัฐที่ดำเนินการโดยไม่มีเงื่อนไข ต่อรองใดๆ กับประเทศอื่นๆ โดยรัฐอาจเปิดเสรีกับสินค้าประเภทต่างๆ ตามสถานการณ์ของประเทศ เพื่อปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถให้แก่ผู้ผลิตในประเทศในการแข่งขันกับต่างประเทศ รวมถึงใช้ทรัพยากรในการผลิตอย่างเหมาะสมมากกว่าการพึ่งพำกำแพงภาษีหรือสิทธิประโยชน์ที่ รัฐอำนวยความสะดวกให้โดยเฉพาะ

2. ระดับทวิภาคี (Bilateral Trade Liberalization) เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างคู่สัญญาสองประเทศที่จะผ่อนคลายนโยบายการค้าทั้งในรูปของภาษีศุลกากรและมีใช้ ภาษีศุลกากรภายใต้กรอบเดียวกัน โดยประเทศอื่นๆ จะไม่ได้รับสิทธินี้ด้วยการเปิดเสรีทางการค้าประเภทนี้เดิมที่ไม่แพร่หลายมากนัก แต่ในปัจจุบันได้รับความสนใจมากขึ้น

3. ระดับภูมิภาค (Regional Trade Liberalization) เป็นการเปิดเสรีทางการค้าของกลุ่มประเทศที่มีอยู่ในภูมิภาคเดียวกันแม้จะไม่อยู่ในอาณาบริเวณที่ติดต่อกันได้ แนวทางเกิดขึ้นก่อนจัดตั้งองค์การการค้าโลก (General Agreement on Trade and Tariff : GATT) และมีได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการขององค์การการค้าโลกจึงกำหนดให้เป็นข้อยกเว้นตามมาตราที่ 24 ของบทบัญญัติองค์การการค้าโลก อย่างไรก็ตาม การเปิดเฉพาะกลุ่มประเทศอาจส่งผลเสียต่อประเทศนอกกลุ่ม รวมถึงอาจถูกนำมาใช้เพื่อกีดกันประเทศคู่แข่งมิให้เข้าสู่ตลาดของตนโดยง่าย

4. ระดับพหุภาคี (Multilateral Trade Liberalization) เป็นการเปิดเสรีทางการค้าให้แก่ประเทศเกือบทั่วโลกเข้าสู่ข้อตกลงหรือกรอบการค้าเสรีเดียวกัน ซึ่งเป็นการเปิดเสรีตามบทบัญญัติขององค์การการค้าโลก ที่ต่อมาพัฒนาเป็นองค์การการค้าโลก จัดเป็นแนวทางที่ดีที่สุด เนื่องจากทำให้ทุกประเทศได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้าอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการกีดกันประเทศที่อยู่นอกข้อตกลง สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย และช่วยให้การเปิดเสรีทางการค้าดำเนินการบนพื้นฐานของระเบียบกติกาที่ชัดเจนมากกว่าการต่อรองทางการค้าโดยลำพัง อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ยังเผชิญปัญหาอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินงานและความคืบหน้ามักเป็นไปอย่างเชื่องช้าภายใต้กระบวนการที่ต้องอาศัยประเทศเป็นจำนวนมาก รวมถึงประโยชน์จากข้อตกลงบางส่วนสำหรับประเทศด้อยพัฒนาที่ยากจนยังไม่ชัดเจน อีกทั้งประเทศมหาอำนาจ ไม่อาจยึดมั่นในแนวทางพหุภาคีอย่างแท้จริง เนื่องจากประชาชนในประเทศเห็นว่าองค์กรระดับโลกมิได้ก่อประโยชน์ให้แก่ตนอย่างแท้จริง

การค้าเสรีเกิดประโยชน์สุทธียมากกว่าที่จะเป็นผลเสียทั้งในส่วนของผู้บริโภค ผู้ผลิตและรายได้ภาษีของรัฐ โดยเฉพาะการร่วมกันหลายฝ่ายหรือพหุภาคี เนื่องจากโครงสร้างตลาดใกล้เคียงกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ทั้งนี้ ในทางทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศมีข้อสรุปเบื้องต้น คือ การค้าเสรี

ให้ประโยชน์สูงกว่าการกีดกันทางการค้า และการค้าเสรีที่มากให้ประโยชน์สูงกว่าการค้าเสรีที่น้อย โดยสมมติให้ตลาดมีการแข่งขันสมบูรณ์ ประเทศที่ดำเนินการค้าเสรีเป็นประเทศเล็ก ไม่สามารถมีอิทธิพลต่อราคาในตลาดโลก สินค้าที่ใช้พิจารณามีชนิดเดียว มีโครงสร้างต้นทุนแบบเพิ่มขึ้น หรือไม่มีการประหยัดต่อขนาด

2.2 นโยบายเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน

การเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ภายใต้หลักการที่จะขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างสมาชิก ที่มุ่งสร้างความสามารถในการแข่งขัน ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และสร้างอำนาจการต่อรองกับประเทศนอกกลุ่ม ภายใต้การดำเนินงาน นับตั้งแต่การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 ที่บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ในปี พ.ศ. 2546 ผู้นำอาเซียนได้มีการลงนามในปฏิญญา ความร่วมมืออาเซียนฉบับที่สอง (Bali Concord II) เพื่อยืนยันความมุ่งมั่นที่จะก่อตั้งประชาคมอาเซียน และกำหนดให้มีความร่วมมือกันในสามด้านหลัก อันได้แก่การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนขึ้น ซึ่งเรียกกันว่าเป็นสามเสาหลักของอาเซียน และในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2550 ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ ได้มีการลงนามยอมรับกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) และพิมพ์เขียว แผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint – AEC) โดยการลงนามในครั้งนี้เป็นการแสดงถึงเจตจำนง ของสมาคมประชาชาติอาเซียน ที่ต้องการผนึกความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ เป็นองค์กรระหว่างรัฐที่มีกฎกติกาของตนเองร่วมกัน กฎบัตรอาเซียนนั้นคือข้อตกลงที่กำหนดกรอบ โครงสร้าง วัตถุประสงค์ และหลักการขององค์กรอาเซียน อีกทั้งยังกำหนดถึงวิปฏิบัติของเหล่าประเทศสมาชิก และกระบวนการปกครองร่วมกันอีกด้วย ซึ่งกล่าวได้ว่ากฎบัตรอาเซียนนั้น เปรียบเสมือนกับรัฐธรรมนูญที่ใช้ปกครองกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนนั่นเอง

กฎบัตรอาเซียนนั้นให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ ที่ขับเคลื่อนโดยตลาดเป้าหมาย ที่จะผูกโยงเศรษฐกิจของทุกประเทศเข้าด้วยกันเป็น ตลาดเดียว และฐานการผลิตเดียว มีการตีความแนวเดียวกันคือการเปิดเสรี ให้เป็นตลาดที่มีการแข่งขันแบบเสรี โดยไม่ได้ใส่ใจถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ เหล่านี้ปรากฏชัดเจนอยู่ในพิมพ์เขียว แผนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่กำหนดเป้าหมายว่า ภายในปี พ.ศ. 2558 อาเซียนจะกลายเป็นตลาดเดียว และฐานการผลิตเดียว ความพยายามจะทำให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวนั้น เริ่มมาตั้งแต่การจัดทำข้อตกลง เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ในปีพ.ศ. 2535 ซึ่งมีการดำเนินงานตามโครงการลดภาษีศุลกากรสินค้านำเข้าจากประเทศอาเซียนด้วยกัน โดยมีเป้าหมายที่จะขจัดภาษีศุลกากรให้หมดไปภายในปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) สำหรับประเทศสมาชิกเดิม 6 ประเทศ และภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) สำหรับ

สมาชิกใหม่ 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนามรายการสินค้าอ่อนไหวทั้งหมดที่ยกเว้นไว้ จะต้องนำมาเข้าโครงการนี้ทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2561 (ค.ศ.2018) แต่การปฏิบัติตามพันธกรณีในการเปิดตลาดก็เลื่อนมาโดยตลอด

การทยอยปรับลดภาษีลงอย่างต่อเนื่อง และให้คงเหลือในอัตราร้อยละ 0 ในปีพ.ศ. 2553 ยกเว้น เมล็ดกาแฟ มันฝรั่ง เนื้อมะพร้าวแห้ง ให้คงเหลืออัตราร้อยละ 5 และการยกเลิกโควตาสินค้าเกษตร 23 รายการในปี พ.ศ. 2553 ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาพบว่า การเปิดตลาดตามข้อตกลง AFTA ส่งผลให้ภาพรวมการค้าไทยได้เปรียบดุลการค้าโดยเฉลี่ย 3 ปี (พ.ศ.2549-2551) มูลค่า 78,391 ล้านบาท/ปี โดย สินค้าที่ไทย ส่งออกไปอาเซียน 9 ประเทศได้แก่ ข้าว /ธัญพืช มูลค่า 26,305 ล้านบาท ประเทศไทยมีสินค้าจำนวน 23 รายการ ได้แก่ น้ำมันดิบ/นมปรุงแต่ง นมผงขาดมันเนย ลำไยแห้ง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กระเทียม หอมหัวใหญ่ เมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่ มันฝรั่ง พริกไทย ข้าว เมล็ดถั่วเหลือง ถั่วเหลือง น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันปาล์ม มะพร้าวผล น้ำมันมะพร้าว เนื้อมะพร้าวแห้ง ชา เมล็ดกาแฟ กาแฟสำเร็จรูป ไหมดิบ น้ำตาล และใบยาสูบ ที่จะต้องลดภาษี รวมถึงมีการออกประกาศยกเลิกโควตาภาษี สำหรับสินค้าข้าว ประเทศไทยจะต้องลดภาษีเหลือร้อยละ 0 ยกเว้น สินค้าอ่อนไหว 3 ชนิดคือ เมล็ดกาแฟ มันฝรั่ง เนื้อมะพร้าวแห้ง ให้อัตราร้อยละ 5 ขณะที่ สินค้าเกษตรสำคัญ อาทิ ข้าว ปาล์ม น้ำมัน น้ำตาล และถั่วเหลือง ต้องลดภาษีเหลือร้อยละ 0 รวมทั้งยกเลิกมาตรการโควตา ภาษี ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2553 เนื่องจากการเปิดการค้าเสรีอาเซียนของสินค้าข้าวจะมีผลกระทบรุนแรงต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ทั้งในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม และรายได้ครัวเรือนรวมทั้งกระทบต่อความปลอดภัยในสินค้าข้าวของผู้บริโภคภาพลักษณ์และชื่อเสียงด้านคุณภาพของข้าวไทย และการค้าข้าวของประเทศอีกทั้ง อาจส่งผลทำให้ราคาข้าวในประเทศตกต่ำ

เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ (AFTA) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าอาเซียน ในตลาดโลก ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ สมาชิกเดิม 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย และสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา โดยประเทศสมาชิกจะต้องลดภาษีให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2553-2558 ขึ้นอยู่กับว่าเป็นสมาชิกเดิมหรือสมาชิกใหม่อ่อนไหวรายการสินค้าอ่อนไหวที่แต่ละประเทศสมาชิกสงวนการลดภาษีเหลือเพียงร้อยละ 5 รวมทั้งจะต้องทยอยลดเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีให้หมดไปด้วย เช่น การจำกัดโควตา นำเข้าระหว่างประเทศสมาชิก หรือการกำหนดมาตรฐานสินค้า หรือการออกใบอนุญาตนำเข้า

ในทฤษฎีแล้วการเปิดเสรีนั้นเป็นการส่งเสริมให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าเฉพาะที่ตนเองถนัด ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และช่วยขยาย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดงานวิจัย	
วันที่.....	24 ก.พ. 2555
เลขทะเบียน.....	247234
เลขเรียกหนังสือ.....	

ตลาดของสินค้าที่ประเทศผลิตได้เกินความต้องการบริโภคภายในประเทศให้มีขนาดกว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตามการค้าเสรีนั้นก็มีข้อเสีย เช่นเดียวกัน ได้แก่ การค้าเสรีทำให้ประเทศกำลังพัฒนาเป็นกลุ่มที่เสียเปรียบทางการค้า เนื่องจากขาดอำนาจในการต่อรองทางการค้า ประกอบกับ สินค้าส่งออกของประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักเป็น สินค้าเกษตร ส่วนสินค้านำเข้ามักจะเป็น สินค้าประเภท เครื่องจักร น้ำมัน เป็นต้น ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาขาดดุลการค้าอีกด้วย นอกจากนี้ความได้เปรียบในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดของแต่ละประเทศได้มีอยู่ตลอดไป เพราะอาจจะมีประเทศอื่นที่สามารถพัฒนาขีดความสามารถทางการผลิตจนได้เปรียบประเทศที่เคยได้เปรียบอยู่เดิมก็ได้ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งทุกภาคส่วนย่อมได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายนี้ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะประชาชนในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด การตั้งเขตการค้าเสรี จะทำให้เกิดสิทธิพิเศษการค้าและการลงทุนประเทศที่ร่วม โดยไม่ขัด WTO หากปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งจะช่วยให้ขยายการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ ที่ร่วมตั้งเขตการค้าเสรี ขณะเดียวกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศนอกกลุ่ม ที่จะถูกกีดกันการค้า และการลงทุน จึงเป็นแรงกระตุ้นพิจารณาตั้งเขตการค้าเสรี กับประเทศอื่นด้วย

หลายประเทศใช้การตั้งเขตการค้าเสรี เป็นยุทธวิธีสร้างพันธมิตรเศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งสร้างฐานขยายการค้า และการลงทุนกับประเทศ หรือกลุ่มประเทศภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลก หลักการเลือกประเทศที่จะทำการค้าเสรี เพื่อให้การพัฒนาความสัมพันธ์การค้าระหว่างประเทศไม่เสียเปรียบต่อกัน หลักการพิจารณาสำคัญ ได้แก่ สถานะประเทศคู่ค้า เช่น ขนาดและความเติบโต เศรษฐกิจ จำนวนประชากร อำนาจซื้อ รายได้ต่อจำนวนประชากร ศักยภาพการค้าและการลงทุน ควรอยู่ระดับเหมาะสม และไม่แตกต่างกันมากเกินไป โครงสร้างผลิตและส่งออก หากโครงสร้างการส่งออกแตกต่างกัน การเปิดเสรีการค้า จะเป็นประโยชน์แลกเปลี่ยนสินค้าที่แตกต่างกัน โดยไม่เป็นการแข่งขันกันระหว่างภาคผลิตกันเอง กลุ่มประเทศสมาชิก สิ่งที่ต้องประกอบการพิจารณาด้วย คือที่ตั้งประเทศ ที่จะเลือกทำเสรีการค้า ควรอยู่ภูมิภาคเดียวกัน ส่งผลการค้าขายสะดวกขึ้น อีกทั้งลดต้นทุนขนส่ง

ส่วนประเด็นอื่นๆ ที่ควรคำนึง คือผลประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อตั้งเขตการค้าเสรี รวมทั้งปัจจัยการเมือง แนวคิดและนโยบายการเมืองทิศทางเดียวกัน มักเป็นปัจจัยสนับสนุนประเทศ 2 ฝ่ายหันหน้าเจรจาตั้งเขตการค้าเสรีอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์หรือเป้าหมายของนโยบาย

1) ช่วยให้มีการขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกันมากขึ้น และเป็นการกระจายแหล่งส่งออกและนำเข้า

2) ใช้เป็น Gateway ไปสู่ภูมิภาคใกล้เคียง เช่น แอฟริกาใต้ เป็นประตูสู่ประเทศในทวีปแอฟริกาและบาห์เรน เป็น Gateway สู่กลุ่ม GCC

3) เป็นการแก้ไขและลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน เพราะการจัดทำเขตการค้าเสรีจะต้องมีการลดภาษีและมาตรการที่มิใช่ภาษีให้เหลือน้อยที่สุด

4) เป็นการสร้างพันธมิตรที่จะเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเพิ่มบทบาทและอำนาจต่อรองของไทยในเวทีโลกนโยบายเขตการค้าเสรีเขตการค้าเสรีประกอบด้วยสองประเทศขึ้นไป ตกลงขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกัน พยายามลดอุปสรรคทั้งด้านภาษีและมิใช่ภาษีให้เหลือน้อยที่สุดครอบคลุมทั้งสินค้า บริการและการลงทุน

ยุทธศาสตร์การเจรจาเอฟทีเอ

ยุทธศาสตร์รายสาขา ที่สำคัญ มี ดังนี้

(1) เกษตร

- เน้นอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันสูง ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตรและอาหารแปรรูป
- สินค้าเกษตรที่มีความอ่อนไหว ให้เจรจาโดยมีเวลาในการปรับตัวที่นาน
- สินค้าเกษตรและอาหาร จะมีปัญหาเรื่องมาตรฐานด้านสุขอนามัยมาก ความปลอดภัยด้านอาหาร และสิ่งแวดล้อม ให้เจรจาลด/ยกเลิก หรือปรับไม่ให้เป็นอุปสรรค ขณะเดียวกันให้พัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานสากล มีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและอำนวยความสะดวกด้านการค้าโดยการทำ MRA และ การถ่ายทอดเทคโนโลยีกำหนดมาตรฐานการนำเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบที่ต้องนำมาแปรรูปเพื่อการส่งออกให้ได้มาตรฐาน และปลอดภัย

(2) อุตสาหกรรม

- เน้นอุตสาหกรรมเป้าหมายในการส่งออกของไทย และกลุ่ม cluster ที่มีการร่วมลงทุนผลิตที่เป็น production network สาขาที่สำคัญ ที่ไทยมีศักยภาพมาก ได้แก่ แฟชั่น (เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับ รองเท้า) ยานยนต์และชิ้นส่วน สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เป็นสินค้าเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ในบ้าน และของแต่งบ้าน
- มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรฐานสินค้า (TBT) สิ่งแวดล้อม ให้เจรจาลด/ยกเลิก หรือปรับไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อการค้า พัฒนาการผลิตภายในประเทศให้ได้มาตรฐาน และจัดทำความตกลงยอมรับร่วมกัน (MRA)
- การเจรจากำหนดเงื่อนไข Rules of Origin ต้องสะท้อนสภาพการผลิตในประเทศ และในประเทศต้องปรับการผลิตอุตสาหกรรมต้นน้ำให้มากขึ้น

(3) บริการ

- เปิดเสรีแบบค่อยเป็นค่อยไป ใช้ positive-list approach
- เน้นธุรกิจบริการที่มีความพร้อม เช่น ท่องเที่ยว สุขภาพ ก่อสร้างออกแบบ
- สนับสนุนธุรกิจที่มีอนาคต เช่น ICT logistics บันเทิง ช่อมบำรุง
- กลุ่มธุรกิจบริการที่ยังไม่พร้อม เช่น ธนาคาร ประกันภัย โทรคมนาคม ขนส่ง ให้มี

transition period 10 ปี

(4) ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องการค้า

- เน้นระดับการคุ้มครองภายใต้ความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าใน WTO เป็นหลัก
- ควรแสวงหาความร่วมมือจากประเทศคู่เจรจาในการอำนวยความสะดวกด้านการขอรับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของคนไทยในต่างประเทศ เช่น การขอรับการคุ้มครองพันธุ์ข้าวหอมมะลิ และเครื่องหมายรับรองข้าวหอมมะลิของไทย
- ผลักดันให้ประเทศคู่เจรจาให้ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ไทยมีผลประโยชน์ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งที่มาทางชีวภาพ
- ส่งเสริมความร่วมมือด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี การใช้ประโยชน์ในข้อมูลสิทธิบัตร เพิ่มศักยภาพและทักษะของนักประดิษฐ์ของไทยในการวิจัยพัฒนาต่อยอดแนวทางการดำเนินงาน

ความคืบหน้าการตั้ง FTA ระดับทวิภาคีของไทย

การทำเขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างไทยกับประเทศคู่ค้าต่างๆ เป็นมาตรการที่จะช่วยเปิดตลาดให้สินค้าไทย ซึ่งถือเป็นการดำเนินการเชิงรุก ตามนโยบายกระทรวงพาณิชย์ ที่ประสงค์ให้เจรจาเปิดเสรีระหว่างไทย กับประเทศคู่ค้าเกิดขึ้นทันที เพราะหากต้องรอเปิดเสรีตามกรอบการค้าพหุภาคี โดยเฉพาะองค์การการค้าโลก (WTO) จะใช้เวลานานมาก การเปิดเสรี จะตกลงจะเปิดตลาดให้แก่กันและกัน ลดภาษี ซึ่งจะทำให้สินค้าไทยเข้าสู่ตลาดง่ายขึ้น การตั้งเขตการค้าเสรี ไม่เพียงเปิดโอกาสสินค้าไทยเข้าสู่ตลาดง่ายขึ้น ยังจะช่วยการจัดหาแหล่งวัตถุดิบให้สินค้าไทย เพราะบางประเทศ มีทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งยังเป็นประตูการค้าสู่ประเทศรอบข้างได้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีบทบาท คือ สนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชตามที่ตลาดประเทศคู่ค้าต้องการและสนองตอบนโยบายของรัฐบาล ปัญหาความพร้อมของหน่วยงานที่ปฏิบัติ (Implementation Failure) หน่วยงานราชการหลายหน่วยงานไม่มีความพร้อมในการ

สนองตอบนโยบายรัฐบาลในการเปิดการค้าเสรี เพราะปัจจัยทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินนโยบายไม่ว่า จะเป็นด้านบุคลากรที่ไม่มีความรู้ ความสามารถมากพอเกี่ยวกับการเปิดเขตการค้าเสรี เทคโนโลยีที่ใช้ก็ไม่มี ความทันสมัยมากพอ รวมทั้งสินค้าและบริการของไทยยังมีคุณภาพที่ไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ทำให้ประเทศขาดดุลการค้าหลังจากทำการเปิดเสรีทางการค้ากับหลายประเทศทำให้ในการจัดทำเขตการค้าเสรี สำหรับประเทศไทยแล้วไม่มีเอกภาพทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถดำเนินการเจรจาในเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน และทำให้อำนาจการต่อรองของไทยในเวทีการค้าโลกค่อยลงไปด้วย

ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและเจรจาเขตการค้าเสรีน้อย โดยภาครัฐและภาคเอกชนประสานงานด้านข้อมูลกันน้อย รวมทั้งแนวทางการเจรจาทำเขตการค้าเสรีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่องและไม่มีความเป็นเอกภาพ

การประเมินผลนโยบาย

ผู้ที่ได้รับประโยชน์ได้แก่

ผู้ผลิต จะได้รับประโยชน์จากการนำเข้าวัตถุดิบราคาถูก จะทำให้อัตราต้นทุนการผลิตลดลง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ผู้ส่งออก จะได้รับประโยชน์จากส่งออกสินค้าและบริการได้มากขึ้น เนื่องจากได้รับประโยชน์จากการลดภาษีสินค้า รวมทั้งการลด/ขจัดมาตรการที่มีโทษภัยให้เหลือน้อยที่สุด ซึ่งเป็น การขยายตลาดและเพิ่มศักยภาพในการส่งออก

ผู้นำเข้า จะได้รับประโยชน์จากการนำเข้าวัตถุดิบราคาถูก และสามารถนำเข้าจากแหล่งนำเข้าจากหลายประเทศ

ผู้บริโภค ก็จะได้รับประโยชน์จากการที่สามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง และสามารถเลือกซื้อสินค้าได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

1.1 ตามหลักเศรษฐศาสตร์ ถ้ามีการค้าเสรีระหว่างกันจะก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ และ หลักการในเรื่องของ comparative advantage การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ การแบ่งงานการผลิตสินค้า รวมถึงในเรื่องของ economy of scale การประหยัดโดยขนาด เมื่อผลิตจำนวนมากจะทำให้ต้นทุนถูกลง หลักการต่างๆ เหล่านี้ จะเกิดประโยชน์จากการจัดทำเขตการค้าเสรี

1.2 ถ้ามีการเปิดการค้าเสรี การส่งออกจะง่ายขึ้น จะสะดวกมากขึ้น ตลาดจะเปิดกว้างขึ้น การส่งออกจะเพิ่มมากขึ้น การค้าระหว่างกันก็จะเพิ่มมากขึ้น

1.3 จะเป็นผลพลอยได้มาจากการจัดทำเขตการค้าเสรีคือ จะกระตุ้นให้เป็นตลาดที่ใหญ่ขึ้น ก็จะส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ และเมื่อมีประเทศใดประเทศหนึ่งจัดทำเขตการค้าเสรีแล้ว จำเป็นที่จะต้องลดภาษีลงมา เพื่อที่จะให้มีความสามารถที่จะต่อสู้แข่งขันได้ อันนี้จะเป็นผลดีทางอ้อม คือ ทำให้อุตสาหกรรมต่างๆ ของเขตการค้าเสรีนั้นมีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น

1.4 เมื่อมีการจัดทำเขตการค้าเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการจัดทำเขตการค้าเสรีในลักษณะพหุ ภาติ คือเป็นกลุ่ม อย่างเช่น กลุ่มอาเซียน หรือกลุ่มของสหภาพยุโรป มีผลที่ทำให้กลุ่มนั้นๆ มีอำนาจการต่อรอง อำนาจการเจรจาระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

1.5 การที่ประเทศใดจัดทำเขตการค้าเสรีกับอีกประเทศหนึ่งนั้น มีนัยทางการเมืองระหว่างประเทศด้วย คือ จะเป็นการเข้าไปใกล้ชิดกับอีกประเทศหนึ่ง ในขณะที่ เท่ากับว่า เป็นการถ่วงดุลอำนาจกับอีกประเทศหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น จีนในขณะนั้น กำลังเข้ามาใกล้ชิดกับอาเซียนมากขึ้น อันนี้ก็มีนัยทางการเมืองคือ จีนจะมีบทบาท มีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการเมือง และถ้าอเมริกาต้องการจะถ่วงดุลอำนาจจีน ก็ต้องเข้ามาทำเขตการค้าเสรีกับประเทศในภูมิภาคนี้ด้วย อะไรทำนองนี้

ผลดีหลังจากการดำเนินนโยบาย

1) ช่วยให้มีการขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกันมากขึ้น และเป็นการกระจายแหล่งส่งออกและนำเข้า

2) ใช้เป็น Gateway ไปสู่ภูมิภาคใกล้เคียง เช่น แอฟริกาใต้ เป็นประตูสู่ประเทศในทวีปแอฟริกา และบาห์เรน เป็น Gateway สู่กลุ่ม GCC

3) เป็นการแก้ไขและลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน เพราะการจัดทำเขตการค้าเสรีจะต้องมีการลดภาษีและมาตรการที่มิใช่ภาษีให้เหลือน้อยที่สุด

4) เป็นการสร้างพันธมิตรที่จะเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเพิ่มบทบาทและอำนาจต่อรองของไทยในเวทีโลก

ผลเสีย

1. รัฐบาลโดยเฉพาะกระทรวงพาณิชย์ยังขาดนักเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำเขตการค้าเสรีเพราะฉะนั้นในสถานะเช่นนี้ที่เราขาดนักเจรจา อาจจะทำให้เราตกเป็นรอง

2. นักเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศมองแต่เฉพาะ ผลดี - ผลเสีย ทางด้านเศรษฐกิจ หรือมุมมองทางด้านเศรษฐศาสตร์เท่านั้น ไม่ได้มองทางด้านรัฐศาสตร์ทางการเมืองระหว่างประเทศ

ผลกระทบที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิด

1. ผู้ผลิตในบางอุตสาหกรรมและบริการบางสาขาอาจจะมีผลกระทบบ้าง เช่น ผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพการผลิตแข่งขันกับต่างประเทศในระดับต่ำ จำเป็นต้องเร่งปรับปรุงศักยภาพและมาตรฐานการผลิต ตลอดจนจะเกิดต้นทุนในการปรับตัว (Adjustment Cost) เนื่องจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไทยไปสู่สาขาที่ไทยมีความพร้อม/ได้เปรียบ และในกรณีที่ไม่สามารถแข่งขันได้ก็จำเป็นต้องออกจากธุรกิจนี้ไป
2. เกิดการบูชายัญภาคเศรษฐกิจบางภาคเพื่อผลประโยชน์ของภาคอื่น เช่น การเปิด FTA กับออสเตรเลียภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะด้านโคนมและโคเนื้อถูกตีตลาดจากผลิตภัณฑ์ออสเตรเลีย
3. เกิดการตีตลาดผักและผลไม้จากจีน เพราะรัฐบาลไม่มีการเตรียมภาคเอกชนให้พร้อมก่อนเปิดเสรีทางการค้ากับจีน
4. บางประเทศได้ตั้งมาตรการที่เข้มงวดในการนำเข้าสินค้าไทย ทำให้สินค้าบางรายการไม่สามารถนำไปขายยังต่างประเทศนั้นๆ ได้ เช่น จีนและออสเตรเลีย คนแดนรอบครัวได้รับผลกระทบจากการทำเอฟทีเอกับจีน โดยเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกกระเทียม หอมแดง หอมใหญ่ จิง ผลไม้ ที่อนุญาตให้จีนส่งเข้าได้อย่างเสรี แต่ไทยกลับมีปัญหาอุปสรรคเวลาส่งข้าวไปจีน ทำให้กระทบประชาชนในภาคอีสาน และเหนือหลายจังหวัด
5. ในแง่ธูปไโดยว่าการขยายตัวทางการตลาดมีส่วนทำให้อธิปไตยลดลง ซึ่งฐานอธิปไตยที่แท้จริงมาจากประชาชน ซึ่งการทำเขตการค้าเสรีของประเทศไทยนั้นประชาชนมีส่วนร่วมรู้เห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องนี้น้อยมาก ทำให้อธิปไตยในประเทศไทยลดลง
6. การเปิดเสรีการค้าเทคโนโลยีชีวภาพ ในข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทยกับสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบต่อประเด็นการเปิดตลาดของผลิตภัณฑ์การเกษตรที่ผ่านการตัดแต่งพันธุวิศวกรรม หรือจีเอ็มโอ อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญต่อระบบการผลิตเกษตรกรรมของไทย
7. เขตการค้าเสรีจะทำร้ายประเทศเพื่อนบ้าน หรือระหว่างภูมิภาคด้วยกัน เพราะเป็นการเลือกปฏิบัติให้สิทธิพิเศษ กับประเทศใดประเทศหนึ่ง และทำร้ายอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เห็นสัญญาเขตการค้าเสรี
8. การเปิดให้เงินทุนมีการไหลเข้าออกได้อย่างเสรีมีทั้งประโยชน์และความเสี่ยง เมื่อเงินทุนไหลเข้าเศรษฐกิจก็อยู่ในช่วงขาขึ้น แต่เมื่อไหลออก ก็ตกตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน
9. เงินทุนที่ไหลเข้าอาจเป็นการเก็งกำไรระยะสั้น ทำให้การตัดสินใจทางเศรษฐกิจผิดพลาดได้

10. ประเทศไทยมีตลาดการเงินเล็กทำให้ไม่สามารถปกป้องตนเองจากความผันผวนของเงินทุนได้ดีพอ

นโยบายการค้าเสรีนั้นมีรากฐานมาจาก ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (The Theory of Comparative Advantage) ที่เสนอว่า “แต่ละประเทศควรจะเลือกผลิตแต่เฉพาะสินค้าที่ตนมีต้นทุนการผลิตได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากที่สุด แล้วนำสินค้าที่ผลิตได้นั้นไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ประเทศอื่นมีต้นทุนการผลิตได้เปรียบ โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตเฉพาะสินค้าที่เมื่อเปรียบกับสินค้าอื่นแล้ว ประเทศตนสามารถผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด แล้วนำมาแลกเปลี่ยนสินค้าที่ผลิตขึ้นกับอีกประเทศหนึ่ง”

นโยบายการค้าเสรีนั้นมีลักษณะเป็นไปตามหลักการของทฤษฎีเกมบวก (Positive Sum Game) คือ ทุกฝ่ายต่างได้ผลประโยชน์ (win-win) กล่าวคือประเทศที่มாதกลางทำการค้าเสรีระหว่างกันต่างก็ได้ผลประโยชน์จากการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบในการผลิต มีปัจจัยทางการผลิตที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะทำให้ต้นทุนในการผลิตน้อย และยังได้ประโยชน์ในเรื่องของ Economy of Scale การประหยัดโดยขนาด และเมื่อแต่ละประเทศนำสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบในการผลิตมาแลกเปลี่ยนกันโดยที่ไม่มีการกีดกันทางการค้าระหว่างกัน ก็จะทำให้แต่ละประเทศสามารถบริโภคสินค้าดี มีคุณภาพและซื้อได้ในราคาที่ถูกลง

นอกจากนั้นนโยบายการค้าเสรียังทำให้ประเทศที่มாதกลางทำการค้าเสรีร่วมกันต่างก็ได้รับผลประโยชน์ดังนี้

- การส่งออกจะง่ายและสะดวกมากขึ้น
- เพิ่มอำนาจการต่อรอง อำนาจการเจรจา ระหว่างประเทศมากขึ้น
- ประเทศต่างๆสามารถนำเข้าวัตถุดิบได้ในราคาถูกลงอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของเขตการค้าเสรีนั้นมีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น

ตารางที่ 2.1 ตารางเปรียบเทียบอัตราภาษีนำเข้าภายใต้ AFTA ของกลุ่มประเทศอาเซียน

ปี	อัตราภาษีนำเข้าภายใต้ AFTA		หน่วยงานนำเข้าข้าวของภาครัฐ	
	ก่อน 1 ม.ค.53	หลัง 1 ม.ค.53		
1. ไทย	55%	0%		
2. บรูไน	0%	0%		
3. สิงคโปร์	0%	0%		
4. มาเลเซีย	40%	20%	BERNAS	
5. อินโดนีเซีย	30% (WTO)	30% (WTO)	BULOG	

ตาราง 1 (ต่อ)

ปี	อัตราภาษีนำเข้าข้าวภายใต้ AFTA		หน่วยงานนำเข้าข้าว ของภาครัฐ	
	ก่อน 1 ม.ค.53	หลัง 1 ม.ค.53		
6. ฟิลิปปินส์	50%	N/A	NFA	
7. กัมพูชา	5%	5%		
8. ลาว	5%	5%		
9. พม่า	5%	5%		
10. เวียดนาม	30%	20% (ข้าวหอมมะลิ)		
	5%	5% (ข้าวหอมมะลิ)		

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

2.3 ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี พ.ศ.2550-2555

เป็นเวลามากกว่าสิบปีที่ผ่านมาประเทศไทยไม่มีการพัฒนานโยบายข้าวอย่างมียุทธศาสตร์ มีแต่นโยบายเฉพาะหน้า เช่น การรับจำนำข้าวโดยประกาศเพียง 3 เดือนล่วงหน้าก่อนข้าวออก นักธุรกิจค้าข้าวเชื่อว่านั้นเป็นสาเหตุทำให้อุตสาหกรรมข้าวของประเทศอ่อนแอลงเรื่อยๆ ชาวนาเองไม่มีโอกาสพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้เกิดแนวคิดเชิงระบบอุปถัมภ์ และเชิงประชาสงเคราะห์ซึ่งรัฐคอยคิดแทน ทำแทนประชาชนอยู่ตลอดเวลา ขณะที่ภาครัฐมุ่งสนับสนุนด้านราคาอย่างเดียว แต่ละเลยเรื่องพันธุ์ข้าว การผลิตของชาวนา การจัดระบบให้พร้อมสำหรับการแข่งขันองค์กรชาวนาไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้สามารถเป็นที่พึ่งของชาวนาทั่วประเทศได้ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีองค์กรระดับชาติดูแลเรื่องข้าวอย่างเป็นเอกภาพ ไม่กระจัดกระจายอย่างที่เป็นอย่าง โดยต้องกำหนดยุทธศาสตร์ข้าวทั้งระยะยาว ปานกลาง และสั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ระบบการผลิตและการค้าข้าวทั้งภายในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน

นายปราโมทย์ วานิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ข้าวคือแผนที่นำทาง (Road Map) เป็นแม่บทในการกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ข้าวได้พัฒนาอย่างยั่งยืน รู้เท่าทันประเทศคู่แข่ง (วันที่ 14 มิถุนายน 2547) อุตสาหกรรมข้าวของไทยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ภาคการผลิต ภาคการแปรรูป และภาคการตลาด ซึ่งด้านการแปรรูปและการตลาดถือว่าเข้มแข็งแข่งขันกับต่างประเทศได้ แต่ในภาคการผลิต เกษตรกรยังอ่อนแอ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ข้าวที่ระดมความคิดกันมานานกว่า 3 ปี ได้ให้น้ำหนัก 80% ที่การพัฒนาภาคผลิตหรือตัวเกษตรกร ส่วนที่เหลือเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวโดยรวม เชื่อกันว่าหากยกระดับขีดความสามารถของชาวนาได้ จะทำให้ชาวนามีองค์ความรู้ รู้จักลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตต่อไร่ พัฒนาคุณภาพ อนาคตจะสามารถ

สู้กับราคาลาดขึ้นลงได้ ยุทธศาสตร์ไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องข้าวที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะสั้นเท่านั้น ไม่ได้เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถาวรและยั่งยืน ตลอดจนทำให้กลไกตลาดบิดเบือนเกษตรกรเกิดความเคยชิน และไม่พัฒนาการผลิตเท่าที่ควร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายเกริกไกร ระแพทย์) ได้หารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกำหนดให้จัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทย เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างเป็นระบบ ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบการผลิต การตลาด การค้าข้าว ทั้งภายในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งเสริมธุรกิจโดยรวมของประเทศมั่นคง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ดร.ธีระ สูตะบุตร) กำหนด 5 การกิจในยุทธศาสตร์ข้าวไทยคือ 1. การเพิ่มผลผลิต 2. การสร้างมูลค่าเพิ่ม 3. การนำสินค้าเกษตรและอาหารสู่ตลาดโลก 4. การทำให้เกษตรกรกินดีอยู่ดี และ 5. การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการ รวมทั้งควรกำหนดมาตรฐานของข้าวเปลือกด้วย

กระทรวงพาณิชย์จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธาน ผู้แทนหน่วยราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ โดยมีอธิบดีกรมการค้าภายในเป็นกรรมการและเลขานุการ ซึ่งกำหนดให้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากทุกฝ่าย เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2550

ผลจากการประชุมดังกล่าว ได้ก่อให้เกิด “ร่างยุทธศาสตร์หลักข้าวไทย” ซึ่งได้มีการประชุมสัมมนา “ยุทธศาสตร์ข้าวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550 ณ อิมแพค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อจัดทำเป็น “ยุทธศาสตร์ข้าวไทย” ที่ชัดเจนสมบูรณ์ เสนอต่อดคณะกรรมการนโยบายข้าว เพื่อพิจารณากำหนดเป็นกรอบและนโยบายเกี่ยวกับการผลิตและการค้าข้าวของไทยดังนี้ (สำนักนโยบายและแผน กรมการค้าข้าว, 2550)

ร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย ในการดำเนินการ โดยมีหน่วยงานบูรณาการร่วมการ โดยให้กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย โดยมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ ดังนี้

วิสัยทัศน์: ทำให้ไทยเป็นผู้นำด้านคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวเป็นหนึ่งในของโลก เพื่อเกษตรกรมีรายได้มั่นคง และผู้บริโภคมั่นใจ

พันธกิจ:

1. การจัดการระบบการผลิตและพัฒนาเกษตรกร
2. การจัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์
3. การผลักดันการส่งออก
4. การจัดระบบการกระจายสินค้าให้มีต้นทุนต่ำและรวดเร็ว

กลยุทธ์:

1. กลยุทธ์พัฒนาการผลิตกำหนดเป้าหมายเพิ่มผลผลิตในอัตราเฉลี่ย 20% หรือเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยจาก 493 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 529 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2554
2. กลยุทธ์พัฒนาชาวนาตั้งเป้าหมายให้ความรู้ชาวนาเพื่อจัดการผลผลิตได้ 1 ล้านคน ในปี 2554
3. กลยุทธ์จัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตั้งเป้าหมายเพิ่มรายได้ให้ชาวนา 10% ไม่น้อยกว่า 2.2 หมื่นล้านบาทในปี 2554
4. กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพราคา ตั้งเป้าหมายแทรกแซงตลาดไม่เกิน 10% ของราคาตลาดหรือแทรกแซงน้อยที่สุด
5. กลยุทธ์ตลาดระหว่างประเทศ
6. กลยุทธ์การบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ

ทัศนะต่อยุทธศาสตร์ข้าวสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

ประการแรก การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ นายปราโมทย์ วานิชานนท์ ประธานที่ปรึกษาสมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่า ปัจจุบันสินค้าข้าวของไทยยังจำเป็นต้องพึ่งพาการตลาดต่างประเทศ ซึ่งข้าวไทยพร้อมแข่งขันตลอดเวลา แต่ขาดการบริหารจัดการและขาดเจ้าภาพที่จะจัดการ

ประการที่สอง การพัฒนาและวิจัยพันธุ์ข้าว นายอภิชาติ พงศ์ศรีหตุลชัย ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่ามาตรฐานพันธุ์ข้าวเปลือกที่ผ่านมายังไม่ชัดเจน ต้องมีการพัฒนา ปรับปรุง รวมทั้งคำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค ข้าวเป็นสินค้าที่อ่อนไหวทางการเมืองประเทศคู่แข่งกันกำลังเร่งวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะประเทศจีนและเวียดนาม เป็นต้น

ขณะนี้เวียดนามทุ่มงบประมาณกว่า 4,000 ล้านบาท ในการพัฒนาและวิจัยพันธุ์ข้าว ภายใน 3 ปีหลังจากนี้เวียดนามจะเป็นคู่แข่งทางการค้าข้าวหอมมะลิที่น่ากลัวของไทย และจะแบ่งส่วนแบ่งการตลาดข้าวหอมมะลิไปถึง 400-500 ล้านเหรียญสหรัฐ

พันธุ์ข้าวของไทยที่คุณภาพดีที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงยังมีจำกัด ทำให้ข้าวที่ส่งออกมีราคาตกต่ำ ระบบการชลประทานของไทยยังไม่ทั่วถึง และถือว่าล้าหลังกว่าประเทศจีนอยู่มาก

ประการที่สาม การพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวอย่างเป็นระบบ นายวิชัย ศรีประเสริฐ นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวต่างประเทศ กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ข้าวของไทยปี 2547-2551 ให้ความสำคัญกับภาคเอกชนน้อยเกินไป โดยเฉพาะกลไกทางการตลาด การส่งออกข้าวไทยมีปัญหาราคาที่ตกต่ำต่อเนื่อง เพราะปัญหาราคาน้ำมัน และการที่ภาคเอกชนไทยขายข้าวได้ราคาตัวเองในตลาดโลก ดังนั้นรัฐบาลควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมข้าวทั้งระบบอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบชลประทาน ระบบโลจิสติกส์ ลดต้นทุนผลิต

โดยสรุป นายสุวรรณ คชาวุธ นายกสมาคมชาวนาไทย กล่าวว่า การจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทยเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการแก้ไขปัญหาข้าวทั้งระบบในระยะยาว และจะส่งผลให้การทำนาของเกษตรกรไทยทั่วประเทศเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งรัฐบาลยังไม่ต้องแทรกแซงราคาข้าวเนื่องจากเป็นเพียงการแก้ปัญหาระยะสั้นที่จะส่งผลกระทบต่อราคาในท้องตลาดในอนาคตแนวโน้มของนโยบายข้าวไทยจะมุ่งเน้นการแข่งขันด้านการตลาด การเป็นผู้จัดหาข้าว (Supplier) โดยร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อครองความเป็นเจ้าในการส่งออกต่อไป ตัวอย่างเช่น นโยบายการค้าแบบแลกเปลี่ยน และข้อตกลงยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (ECS) ร่วมมือกับเอกชนผลิตข้าวอินทรีย์ (กรุงเทพมหานคร, 2550)

ยุทธศาสตร์เป้าหมายของกรมการข้าว ปี พ.ศ. 2550 – 2554

1) การผลิตและการพัฒนาชาวนา

- ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี (จาก 439 กก./ไร่ เป็น 529 กก./ไร่)
- ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี (จาก 29,432 ล้านตัน เป็น 35,318 ล้านตัน)
- สร้างชาวนาชั้นนำ ตำบลละ 5 คน ภายในปี พ.ศ.2554
- ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ของชาวนา อำเภอละ 1 แห่ง ภายในปีพ.ศ.

2554

2) การตลาดภายในและการรักษาเสถียรภาพราคา

- กระตุ้นกลไกและลดขั้นตอนการตลาด ทำให้ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศปรับตัว สูงขึ้นร้อยละ 10 ภายใน 5 ปี
- ปริมาณการซื้อขายข้าวสารในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าร้อยละ 20 ของปริมาณข้าวส่งออกในต่างประเทศ ภายใน 5 ปี
- กำหนดราคาแทรกแซงตลาดใกล้เคียงกับราคาตลาด หรือสูงกว่าราคาตลาดไม่เกินร้อยละ 10

3) การตลาดต่างประเทศ

- ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นจาก 7.3 ล้านตัน เป็น 8.5–9.0 ล้านตัน ภายใน 5 ปี
- มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น จาก 2,057 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 2,600–2,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายใน 5 ปี
- ราคาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จากตันละ 278 เหรียญสหรัฐ เป็น 300 เหรียญสหรัฐ ภายใน 5 ปี

4) ลอจิสติกส์

- สามารถลดต้นทุนด้านลอจิสติกส์ร้อยละ 19 ของ GDP ข้าวในปี 2550 เหลือร้อยละ 15 ของ GDP ข้าวในปี พ.ศ. 2554

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาให้กับอาชีพทำนาอย่างยั่งยืน กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ จึงได้จัดทำร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย (ด้านการผลิต) ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ.2554-2558 ยุทธศาสตร์ข้าวไทยที่ทำขึ้นนี้ได้คำนึงถึงสถานการณ์ข้าวในภาวะปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะจะหาอย่างไรให้ไทยครองความเป็นหนึ่งของผู้ส่งออกข้าวในตลาดโลกไว้ให้ได้ และทำให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นในขณะที่ช่วยลดต้นทุนให้กับเกษตรกร ทั้งนี้ ได้กำหนด ยุทธศาสตร์ไว้ 3 ยุทธศาสตร์หลักๆ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ และยุทธศาสตร์ 3 การสร้างความเข้มแข็งแก่ชาวนา โดยสามารถสรุป ไทยจะได้พันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี ด้านทานโรคแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญ และทนทานต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน้อย 12 พันธุ์ เมื่อสิ้นสุดปี พ.ศ.2558 ได้เทคโนโลยีการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์อย่างน้อย 8 เทคโนโลยี ผลผลิตข้าวต่อไร่ในปีเพาะปลูก 2558/59 เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10 ของผลผลิตข้าวต่อไร่ในขณะนี้ ต้นทุนการผลิตข้าวลดลงอย่างน้อยร้อยละ 15 ชาวนาได้รับการบริการและสนับสนุนทางด้านวิชาการและข้อมูลข่าวสาร ด้านข้าว ตั้งแต่ปี 2554 ถึงปีพ.ศ. 2558 เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน และศูนย์ข้าวชุมชนมีความเข้มแข็งจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เมื่อสิ้นสุดปีพ.ศ. 2558 ร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี พ.ศ. 2554-2558 ในส่วนของกระทรวงเกษตรฯ ที่ ทำภาคการผลิตนั้นผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการนโยบายข้าวแห่งชาติด้านการผลิตแล้ว กำลังอยู่ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์ซึ่งดำเนินการในด้านการตลาด ซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ เชื่อมั่นว่ายุทธศาสตร์ข้าวไทยฉบับใหม่นี้ จะช่วยให้ชาวนาไทยมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น นำไปสู่ความมั่นคงของประเทศในฐานะ ผู้นำด้านการส่งออกข้าวไทยในตลาดโลกต่อไป (กรมการข้าว, 2552)

2.4 มาตรการการเตรียมความพร้อมภาครัฐต่อเกษตรกร

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้เกษตรกรมีความรู้และสามารถปรับตัวรองรับกับการค้าเสรีที่ต้องมีการลดต้นทุนและเพิ่มคุณภาพข้าว ทางกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้มีการให้ความรู้แก่เกษตรกรเรื่องการลดต้นทุนข้าว โดยมีมาตรการโดยใช้สูตร 3 ลด 1 เพิ่ม 2 ปฏิบัติโดยตั้งเป็นโมเดลไว้เพื่อย่อยต่อการจำ

โมเดล 3-1-2 สูตรลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตข้าว ให้เกษตรกรชวนาตามรายละเอียดดังนี้

3 ลดคือ ช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าว ลดการระบาดของโรคและแมลงศัตรูข้าว

1. ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในการปลูก เหลือ 15 – 25 กก./ไร่ ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้
 - กรณีทำเทือกเรียบสม่ำเสมอ ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ละ 15 กก./ไร่
 - กรณีทำเทือกไม่เรียบมีน้ำขังบ้างในบางพื้นที่ ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ละ 20–25 กก./ไร่
 - กรณีใช้เครื่องพ่นหว่าน ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวไร่ละไม่เกิน 15 กก./ไร่
2. ลดการใช้ปุ๋ยเคมี แบ่งใส่ 3 ครั้งเท่าที่ข้าวจำเป็นต้องใช้ในการเจริญเติบโต สร้างรวง สร้างเมล็ด หากใส่ปุ๋ยมากเกินไป ข้าวงาม ต้นอวบ จะกลายเป็นแหล่งอาหารอันโอชะของโรคและแมลง

- ครั้งแรก ข้าว 20 – 25 วัน หรือ ก่อนปักดำ 1 วัน หรือหลังปักดำ 10วัน สูตร 16-20-0 หรือ 16-12-8 หรือ 18-12-6 อัตรา 30-35 กก./ไร่

- ครั้งที่สอง ข้าวแตกกอ สูตร 46-0-0 อัตรา 7-10 กก./ไร่

- ครั้งที่สาม ข้าวกำเนิดช่อดอก สูตร 46-0-0 อัตรา 7-10 กก./ไร่

3. ลดการใช้สารเคมี หันมาใช้แนวทางป้องกันการกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าวแบบผสมผสานแทน เช่น การปลูกข้าวอย่างน้อย 2 พันธุ์ ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ตามคำแนะนำ หมั่นสำรวจชนิดและ ปริมาณโรค-แมลงศัตรูข้าว

1. เพิ่มคือ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการไม่เผาฟาง และมีการจัดการฟางที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กับดิน

2. ปฏิบัติคือ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพเกษตรกรควรปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความพออยู่พอกิน มีความพอคิไม่ฟุ่มเฟือย

2.2 การทำบัญชีครัวเรือน บันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อวิเคราะห์หาต้นทุน-กำไร ที่ได้จากการทำนา

การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยวิธีการปลูกข้าวแบบใหม่ของกรมการข้าว

1. การปลูกข้าวด้วยวิธีโยนกกล้า (Parachute)

การปลูกข้าวในเขตนาชลประทานเป็นการทำอย่างต่อเนื่องปีละ 3 ครั้งหรือ 2 ปี 5 ครั้ง ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาข้าววัชพืช ปัจจุบันพบระบาดมากกว่า 25 ล้านไร่ และยังเพิ่มการระบาดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การป้องกันกำจัดค่อนข้างยาก เกษตรกรส่วนหนึ่งหันมาปักดำด้วยเครื่องปักดำ และปักดำด้วยแรงงานคน การทำนาด้วยวิธีโยนกกล้า เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถควบคุมและป้องกันข้าววัชพืชได้ผลดีและต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการปลูกข้าวแบบต่างๆ ซึ่งการปักดำด้วยคน ปักดำด้วยเครื่องปักดำราคาค่อนข้างสูงคือ 1200-1500 บาท/ไร่ การปลูกข้าวโดยวิธีโยนกกล้าสามารถลดปัญหาดังกล่าวได้เนื่องจากใช้เมล็ดพันธุ์ 2-4 กิโลกรัม/ไร่ เท่านั้น ประหยัดเมล็ดพันธุ์ได้ 80-85% ใช้แรงงานในการโยนกกล้า 3-5 ไร่/คน/วัน และสามารถควบคุมวัชพืช/ข้าววัชพืชได้ดี

2. การลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยการใช้แผ่นเทียบสีใบข้าว

การทดสอบประสิทธิภาพการใช้แผ่นเทียบสีใบจัดการปุ๋ยในโตรเจนให้กับข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี 1 ในนาเกษตรกร จ.สุพรรณบุรี ที่ปลูกโดยวิธีหว่านน้ำตม 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 หลังการใส่ปุ๋ยครั้งแรก วัดสีใบด้วยแผ่นเทียบสี มีค่า $LCC \leq 3.0$ ใส่ปุ๋ยครั้งละ 3 กิโลกรัมในโตรเจนต่อไร่ และวิธีที่ 2 วัดสีใบด้วยแผ่นเทียบสี มีค่า $LCC \leq 3.0$ ใส่ปุ๋ยครั้งละ 6 กิโลกรัมในโตรเจนต่อไร่ เปรียบเทียบกับวิธีจัดการ

ปุ๋ยของเกษตรกร พบว่าการใช้แผ่นเทียบสีใบข้าวจัดการปุ๋ยในโตรเจนตามความต้องการปุ๋ยจริงของ ต้นข้าวและสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ของดินทั้ง 2 วิธี เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีแนวโน้มให้ผลผลิตข้าวเฉลี่ยสูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการใส่ปุ๋ยของเกษตรกร สามารถลดปริมาณปุ๋ยในโตรเจนที่ใช้ได้ระหว่างร้อยละ 28-48 และมีประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยในโตรเจนสูงกว่า

เกษตรกรทุกรายมีค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนผันแปรในระดับใกล้เคียงกัน แต่มีรายจ่ายเป็นค่าปุ๋ยเคมีสูงกว่ากรรมวิธีที่นำไปทดสอบ ซึ่งมีผลต่อรายได้สุทธิของเกษตรกรในการขายผลผลิต ที่ทำให้มีรายได้สุทธิต่ำกว่ากรรมวิธีที่จัดการปุ๋ยในโตรเจนด้วยแผ่นเทียบ สี ผลจากการใช้แผ่นเทียบสีจัดการปุ๋ยในโตรเจนทำให้เกษตรกรทำนาชลประทานภาค กลางลดการใช้ปุ๋ยยูเรียในการผลิตข้าวประมาณปีละประมาณสองแสนตัน หรือคาดคะเนคิดเป็นมูลค่าการนำเข้าปุ๋ยยูเรียไม่ต่ำกว่าปีละ 4,000 ล้านบาท

3. การลดต้นทุนการผลิตข้าว

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญของประเทศไทยเป็นที่นิยมบริโภคทั้งคนไทยและต่างประเทศ ปัจจุบันด้วยระบบการผลิตข้าวของเกษตรกรไทย ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาขาดการใช้เทคโนโลยีการทำนาที่เหมาะสม มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ทำให้เกษตรกรขาดทุนในการประกอบอาชีพการทำนาการจัดทำองค์ความรู้ เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าวโดยการปรับปรุงดิน ด้วยการทำปุ๋ยพืชสดและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพ ในการลดต้นทุนการผลิตข้าว ตลอดจนศึกษาลักษณะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี การปลูกดูแลรักษา ทั้งด้านการผลิต ด้านการปรับปรุงดิน และปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพการผลิตข้าวพันธุ์ดีสู่สากล โดยผู้รับการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพการทำนาเพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตการทำนาของตนเองได้ เกษตรกรและผู้สนใจสามารถ นำไปปรับใช้ในการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตข้าวให้ได้คุณภาพดีสู่สากล และเพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในการทำนาของเกษตรกร การจัดทำองค์ความรู้เรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยเน้นให้ความรู้การทำปุ๋ยพืชสดและผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในนาหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้วยการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในนาโดยการไถกลบตอซังข้าวแล้วใช้ พด.2 ช่วยในการย่อยสลาย เพื่อให้ได้ปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในพื้นที่นาเร็วขึ้น มีผลทำให้ลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมีได้มาก และทำให้เพิ่มผลผลิตต่อไร่สูง วิธีการลดต้นทุนการผลิตข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงมีวิธีการดังต่อไปนี้

4. การปรับปรุงดิน

การปรับปรุงดินโดยวิธีการทำปุ๋ยพืชสด เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน เพื่อเพิ่มธาตุอาหารพืช และปรับปรุงโครงสร้างของดิน ตามคำแนะนำของกลุ่มผู้ผลิตอินทรีย์วัตถุ และวัสดุเหลือใช้ เช่น ตอซังข้าว พืชที่สามารถนำมาปลูกเพื่อกลบไถเป็นปุ๋ยพืชสด เช่น ถั่วเขียว ถั่วพุ่ม ถั่วพรี้า ปอเทือง โสนอัฟริกัน ถั่วลิสง ถั่วแดง ถั่วแขก เป็นต้น การทำปุ๋ยพืชสด โดยการปลูก หรือหว่านปุ๋ยพืชสดก่อนข้าวประมาณ 2 เดือน แล้วไถกลบที่อายุ 45 วัน หรือพร้อมกับการไถตะจากนั้นประมาณ 7-14 วัน จึงทำการปลูกข้าว ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีธาตุอาหารเพิ่มมากขึ้น ทำให้ลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีได้มาก การปรับปรุงดินโดยวิธีการทำปุ๋ยอินทรีย์ โดยการไถกลบตอซังข้าวหรือฟางข้าว โดยการไถกลบพร้อมกับใช้ พด.2 ช่วยเร่งในการย่อยสลายเร็วขึ้น หมักไว้ 15-20 วัน จึงปล่อยน้ำเข้าแปลงนา เพื่อเตรียมดินปลูกข้าวต่อไป เป็นการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่แต่ดั้งเดิมผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กับดิน ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เป็นการลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมีได้คืออีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 2.2 ตารางการใส่ปุ๋ยในนาข้าว

การใส่ปุ๋ยในนาข้าว ควรใส่ให้ เหมาะกับลักษณะของดิน เช่น ดินเหนียว ใช้สูตร 16-20-0 ดิน ทรายใช้สูตร 16-16-8 ตาม ตารางการใส่ปุ๋ยให้เหมาะสมกับ ช่วงระยะเวลา การเจริญเติบโต ของข้าว สูตรปุ๋ย	ใส่ปุ๋ยรองพื้น (กก./ไร่)	ใส่ปุ๋ยแต่งหน้า ครั้งที่ 1 (กก./ไร่)	ใส่ปุ๋ยแต่งหน้า ครั้งที่ 2 (กก./ไร่)
ดินเหนียว 16-20-0 18-20-0	ข้าวไวต่อช่วงแสง : 20-25 กก./ไร่ ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง	ปุ๋ยยูเรีย : กก./ไร่ ปุ๋ยแอมโมเนียม ซัลเฟต 10 กก./ไร่	ปุ๋ยยูเรีย : กก./ไร่ ปุ๋ยแอมโมเนียม ซัลเฟต 10 กก./ไร่
ดินทราย 16-16-8 18-12-6	23-25 กก./ไร่	ใส่ระยะข้าวแตก กอ	*ใส่ระยะข้าว กำเนิดช่อดอก (ตั้งท้อง)

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวก่อนปลูก

เมล็ดพันธุ์ควรมีความบริสุทธิ์และความออก ไม่ต่ำกว่า 80% โดยการทดสอบความออกก่อนปลูก หรือได้จากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว หรือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามกระบวนการของศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์

อัตราของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูก ควรมีความเหมาะสม ดังนี้

- ข้าวนาดำ ใช้เมล็ดพันธุ์ 7 - 10 กก./ไร่
- ข้าวนาหว่าน ใช้เมล็ดพันธุ์ 10 - 15 กก./ไร่

การดูแลรักษาเกี่ยวกับการให้น้ำต้นข้าว

การรักษาระดับน้ำให้เหมาะสมกับระยะเวลาการเติบโตของข้าวก่อนปักดำ ควรระบายน้ำเข้านา และปรับให้ระดับน้ำลึกประมาณ 5 - 10 เซนติเมตร (ประมาณ 1 ฝ่ามือ หรือ เรียกว่าระดับเกลี่ยหลังปู) เพื่อพยุ้งต้นข้าวไม่ให้ล้ม และป้องกันปักดำต้นข้าว เมื่อข้าวระยะตั้งท้องน้ำจะขาด

ไม่ได้เลย ควรมีระดับน้ำอย่างน้อย 5 - 15 เซนติเมตร เมื่อข้าวออกดอกประมาณ 20 วัน หรือก่อนเก็บเกี่ยว 10 วัน ให้ระบายน้ำออกให้แห้งเพราะเมื่อดอกข้าวผสมเกสร และสร้างแป้งในเมล็ดได้ประมาณ 21 วัน เมล็ดข้าวจะสมบูรณ์ ฉะนั้นการระบายน้ำออก ระบายนี้จึงเป็นการเร่งให้เมล็ดแป้งในเมล็ดข้าวแห้งเร็วขึ้น และทำให้ข้าวสุกพร้อมกัน

การควบคุมวัชพืช ควบคุมได้ ดังนี้

- เลือกใช้วิธีปักดำเพื่อลดปัญหาวัชพืช
- ควบคุมระดับน้ำให้พอเหมาะกับช่วงระยะการเติบโตของข้าว

การป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช ดังนี้

- ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้านทานโรค
- ใช้วิธีการเกษตรกรรม กำหนดช่วงปลูกให้เหมาะสมอัตราเมล็ดพันธุ์ ปลูกพืชหมุนเวียน

ศัตรูจร

การป้องกันโรคแมลงศัตรูข้าว

- การทำลายแหล่งอาศัยของศัตรูข้าว
- รักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- จัดการน้ำให้เหมาะสมกับช่วงระยะการเติบโตของข้าว
- รักษาสมดุลทางธรรมชาติ ควบคุมแมลงศัตรูพืชธรรมชาติ
- ใช้สารสกัดจากพืช เช่น สารสะเดาป่า ตะไคร้หอม
- ใช้วิธีกล เช่น แสงไฟ กับดักล่อแมลง กับดักกาวเหนียว เป็นต้น
- หากจำเป็นจึงใช้สารเคมีตามชนิดของโรคและแมลงให้เหมาะสมและถูกต้องตามชนิด

โรคและแมลง

การกำจัดข้าวพันธุ์ปน เป็นการรักษารพันธุ์ข้าวให้บริสุทธิ์ตรงตามพันธุ์ จึงมีความจำเป็นต้องสำรวจตรวจแปลง สุ่มาเสมอตามช่วงระยะเวลาการเติบโตของข้าว เพื่อกำจัดข้าวเรื้อ ข้าวปน ควรตรวจและการตัดพันธุ์ปนควรทำในระยะเวลาการเจริญเติบโตของข้าว ดังนี้

- ระยะต้นอ่อน ดูสีของต้น ตรงตามลักษณะพันธุ์หรือไม่และผิดปกติไปจากต้นอื่นๆ หรือไม่

- ระยะแตกกอ ดูลักษณะ ทรงกอ การแตกกอ ความสูง สี ต้น ใบ และกาบใบ
- ระยะออกดอก กำจัดต้นที่ออกดอก ไปพร้อมกับต้นข้าวส่วนใหญ่

- ระยะข้าวแก่ คุณลักษณะเมล็ด สีของเปลือก ให้ตรงตามพันธุ์ สังเกตง่าย ๆ คือทรงกอ ความสูง

(ที่มา : เอกสาร โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวให้มีคุณภาพดีและลดต้นทุน กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการข้าว, 2552)

การเก็บเกี่ยวข้าวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวข้าวที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงและคุณภาพดี การเก็บเกี่ยวข้าวมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. กำหนดวันเก็บเกี่ยว

เมื่อรวงข้าวเริ่มโผล่ออกจากกาบใบธง ให้หมั่นเดินสำรวจแปลงนา และคอยสังเกตด้วยสายตา วันที่ข้าวมีรวงโผล่พ้นกาบใบธง ประมาณ 80% ของทั้งแปลงให้ถือเป็นวันออกดอก จากวันออกดอกนับต่อไปอีก 28-30 วัน จะเป็นกำหนดวันเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม

2. เตรียมจัดหาแรงงานหรือนัดหมายรถเกี่ยวล่วงหน้า

เมื่อทราบกำหนดวันเก็บเกี่ยวล่วงหน้าประมาณ 28-30 วัน เกษตรกรสามารถมีเวลาเตรียมหาแรงงานสำหรับเก็บเกี่ยวหรือตกลงนัดหมายกับรถเกี่ยว ให้พร้อมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาไม่มีแรงงานหรือรถเกี่ยวเมื่อถึงกำหนดเวลาเก็บเกี่ยวจริง

3. ระบายน้ำออกจากแปลงนา ตรวจตัดข้าวปนและกำจัดวัชพืชครั้งสุดท้าย

ก่อนถึงกำหนดวันเก็บเกี่ยว 7-10 วัน ควรระบายน้ำออกจากแปลงนา เพื่อให้ข้าวสุกแก่สม่ำเสมอแปลงนาแห้งสะดวกในการเก็บเกี่ยวด้วยคนหรือเครื่องเกี่ยวข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ไม่สกปรก และเปียกน้ำ ทำการตรวจแปลงนาและตรวจตัดข้าวพันธุอื่นปนครั้งสุดท้ายทิ้งไป

4. เก็บเกี่ยวข้าว

เมื่อถึงระยะสุกแก่เหมาะสม คือ 28-30 วัน หลังวันออกดอกหรือที่นิยมเรียกว่าระยะพลับพลึง รวงข้าวเริ่มโน้มรวง เมล็ดข้าวส่วนใหญ่จะเปลี่ยนเป็นฟางมีประมาณ 5-10% ของเมล็ดที่โคนรวงยังคงมีสีเขียวบ้างการเก็บเกี่ยวข้าวก่อนหรือหลังจากระยะนี้จะทำให้เกิดการสูญเสียข้าวทั้งในด้านน้ำหนักและคุณภาพ

ข้อควรระวัง

1. การเก็บเกี่ยวด้วยรถเกี่ยววน

ก่อนเก็บเกี่ยวต้องทำความสะอาดรถเกี่ยววนให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุอื่นและเมล็ดวัชพืชที่ปะปนมากับรถเกี่ยววน การเกี่ยวต้องไม่เร็วเกินไปเพราะจะเกิดการสูญเสียน้ำหนักจากการร่วงหล่น นำข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ไปลดความชื้นทันที

2. การเก็บเกี่ยวด้วยเคียวหรือแกระ

เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวด้วยเคียวหรือแกระเสร็จแล้ว ควรรีบนำข้าวไปนวดทันที ไม่ควรตากข้าวทิ้งไว้ในแปลงนาเพื่อลดความชื้น เพราะจะทำให้เกิดการสูญเสียน้ำหนักเนื่องจากการร่วงหล่นในนาขณะตาก และถูกนก หนู แมลงศัตรูเข้าทำลาย ตลอดจนสูญเสียน้ำหนักขณะขนย้ายและยังเกิดการสูญเสียคุณภาพเนื่องจากข้าวได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมในขณะตาก เช่น ถูกน้ำค้าง ฝน และอุณหภูมิจากแสงแดดสูงเกินไป

3. การนวดข้าว

ข้าวที่เก็บเกี่ยวด้วยแรงงานคนหรือรถเกี่ยววางรายควรรีบนำไปนวดด้วยเครื่องนวดโดยมีวิธีการปฏิบัติดังนี้

- ควรมีวัสดุรองบริเวณลานนวด เพื่อลดการสูญเสียขณะนวด และป้องกันความสกปรกและเชื้อปนต่างๆ
- การนวดด้วยเครื่องนวด ต้องทำความสะอาดเครื่องนวดให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันการปะปนพันธุ์ และปรับแต่งเครื่องนวดให้มีรอบการทำงานที่เหมาะสมกับสภาพข้าวที่จะนวด เพื่อป้องกันและลดความสูญเสียทั้งในด้านน้ำหนักและคุณภาพข้าว

4. การตากเพื่อลดความชื้น

ข้าวที่เก็บเกี่ยวในระยะเหมาะสม 28-30 วันหลัง วันออกดอกจะมีความชื้นสูง ประมาณร้อยละ 20-25 หรือสูงกว่าถ้าข้าวเปียกฝน ความชื้นระดับนี้มีผลเสียต่อคุณภาพข้าวจึงต้องรีบนำไปลดความชื้นทันที หรือภายใน 24 ชั่วโมง โดยใช้แสงแดด ด้วยวิธีตากในลาน หรือใช้เครื่องอบลดความชื้น

5. การลดความชื้นโดยใช้แสงแดด มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

- ลานตากข้าวต้องสะอาด แห้ง และมีวัสดุรองข้าว
- อย่าตากข้าวหนาหรือบางเกินไป ความหนาที่เหมาะสม คือ 5-10 เซนติเมตร และควรพลิกข้าวเป็นระยะเพื่อให้แห้งสม่ำเสมอ เฉลี่ยทุกๆ 2 ชั่วโมง หรือ 4 ครั้ง/วัน
- เวลากลางคืนหรือมีฝนตก ใช้วัสดุปิดคลุมกองข้าว เช่น ผ้าพลาสติกเพื่อมิให้ข้าวเปียกฝนหรือน้ำค้าง ข้าวที่มีความชื้นต่ำกว่าร้อยละ 18 เมื่อเปียกฝนหรือได้รับความชื้นอีกจะเกิดความเสียหายต่อคุณภาพข้าว เช่น ทำให้คุณภาพการสีต่ำ ความงอกเสื่อมเร็ว

การลดความชื้นโดยใช้เครื่องอบ

- อุณหภูมิใช้ออบลดความชื้นต้องเหมาะสม เมล็ดข้าวทั่วๆ ไป อุณหภูมิไม่ควรสูงเกิน 50 °C. เมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ควรสูงเกิน 43 °C.

- ความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศต้องต่ำ ปกติไม่ควร เกินร้อยละ 60 เมื่อลดความชื้นเหลือ ร้อยละ 14 (ข้าวทั่วๆ ไป) และร้อยละ 12 หรือต่ำกว่าสำหรับข้าวที่เก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ให้หยุดตาก หรือลดความชื้น

การทำความสะอาดเมล็ดข้าว

การทำความสะอาดเมล็ดข้าวหมายถึง การเอาข้าวเปลือกออกจากสิ่งเจือปนอื่น ๆ ซึ่งทำได้โดยวิธีต่างๆ ดังนี้

1. การสาธข้าว ใช้พลั่วสาธเมล็ดข้าวขึ้นไปในอากาศ เพื่อให้ลมพัดได้จากการกระพือพัด เอาสิ่งเจือปนออกไป ส่วนเมล็ดข้าวเปลือกที่ดีก็จะตกลงมารวมกันเป็นกองที่พื้น
2. การใช้กระด้งคัด โดยใช้กระด้งแยกเมล็ดข้าวดีและสิ่งเจือปนให้อยู่คนละด้านของกระด้ง แล้วคัดเอาสิ่งเจือปนทิ้ง วิธีนี้ใช้กับข้าวที่มีปริมาณน้อย ๆ
3. การใช้เครื่องสีคัด เป็นเครื่องมือทุ่นแรงที่ใช้หลักการให้ลมพัดเอาสิ่งเจือปนออกไป โดยใช้แรงคนหมุนพัดลมในเครื่องสีคัดนั้น พัดลมนี้อาจใช้เครื่องขนาดเล็ก ๆ หมุนก็ได้ วิธีนี้เป็นวิธีทำความสะอาดเมล็ดได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

การเก็บรักษาเมล็ดและเมล็ดพันธุ์ข้าว

การเก็บรักษาข้าว ข้าวที่จะเก็บต้องผ่านการเก็บเกี่ยวและปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยวอย่างถูกต้องเหมาะสมทำความสะอาด เพื่อกำจัดสิ่งเจือปนต่างๆ ออกไป โดยการคัด หรือสีคัด บรรจุใส่ภาชนะที่สะอาดปราศจากแมลงและศัตรูโรงเก็บ และนำไปเก็บในโรงเก็บที่มีมิดชิด กันแดด กันฝน และนก หนู แมลงศัตรูโรงเก็บได้ดี

การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว ถ้าต้องการเก็บข้าวไว้ทำพันธุ์เป็นเวลาหลายเดือนหรือข้ามปี จะต้องลดความชื้นข้าวให้เหลือประมาณร้อยละ 9-10 หรือต่ำกว่า แล้วบรรจุใส่ภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด ป้องกันการถ่ายเทของอากาศจากภายนอกได้ และแมลงศัตรูโรงเก็บไม่สามารถเจาะทำลายได้ เช่น ปิ๊บ สังกะสี ถังพลาสติกขนาดใหญ่ ถ้าเมล็ดพันธุ์มีปริมาณมาก เช่น หลายๆ ตัน สามารถใช้ภาชนะบรรจุสำเร็จรูปถาลลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ให้เหลือร้อยละ 9-10 แล้วเก็บรักษาภายใต้ผ้าทาร์พอลีน ผ้าสำหรับรมก๊าซฟอสฟีนเพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูในโรงเก็บ) จะสามารถยืดอายุการเก็บรักษาจากปกติทั่ว ๆ ไป 8 เดือนเป็น 28 เดือน หรือ 2 ปี 4 เดือน และตลอดเวลาเก็บรักษาไม่มีแมลงศัตรูโรงเก็บเข้าทำลายและความงอกยังสูงกว่าร้อยละ 80

การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว

หลังจากชาวนาได้ตากเมล็ดข้าวจนแห้ง และมีความชื้นในเมล็ดประมาณ ๑๓-๑๕% แล้วนั้น ชาวนาก็จะเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉาง เพื่อไว้บริโภคและแบ่งขาย เมื่อข้าวมีราคาสูง และอีกส่วนหนึ่งชาวนาจะแบ่งไว้ทำพันธุ์ ฉะนั้นข้าวพวกนี้จะต้องเก็บไว้เป็นอย่างดี โดยรักษาให้ข้าวนั้นมีคุณภาพได้มาตรฐานอยู่ตลอดเวลาและไม่สูญเสียความงอก ข้าวพวกนี้ควรเก็บไว้ในยุ้งฉางที่ดี ซึ่งทำด้วยไม้ยกพื้นสูงอย่างน้อย 1 เมตร อากาศถ่ายเทได้สะดวก เพื่อจะได้ระบายความชื้นและความร้อนออกไปจากยุ้งฉาง นอกจากนี้หลังคาของฉางจะต้องไม่รั่ว และสามารถกันน้ำฝนไม่ให้หยดลงไปในฉางได้ ก่อนเอาข้าวขึ้นไปเก็บไว้ในยุ้งฉางจำเป็นต้องทำความสะอาดเสียก่อน โดยปิดกวาดแล้วพ่นด้วยยาฆ่าแมลง ดังนั้นถ้าเกษตรกรในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพ และได้ผลผลิตสูงเกษตรกรชาวนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการการปลูกข้าวขั้นตอนต่างให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ได้ผลผลิตสูง และมีคุณภาพดีจะต้องให้ความสำคัญและมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง นำเอาเทคโนโลยีต่างๆ ในการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพมาใช้ จึงจะทำให้การปลูกข้าวประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

2.5 ข้าวไทยจากอดีต – ปัจจุบันและวิถีชีวิตชาวนาไทยในภาคเหนือ

ข้าวไทยกับกับวิถีชีวิตคนไทยข้าวเป็นพืชล้มลุกจัดอยู่ในตระกูลหญ้า (Family: Gramineae หรือ Poaceae) สกุล ออไรซ่า (Genus: Oryza) ข้าวเจริญเติบโตได้ดีในเขตร้อนและอบอุ่นมีการแพร่กระจายตั้งแต่เส้นรุ้งที่ 53 องศาเหนือถึง 35 องศาใต้ และสามารถขึ้นได้ดีตั้งแต่ระดับน้ำทะเลจนถึงระดับสูงประมาณ 2,500 เมตร เนื่องจากข้าวมีการแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง จึงพบข้าวชนิด (Species) ต่างๆ ซึ่งปัจจุบันมีทั้งหมด 23 ชนิด เป็นข้าวปลูกเพื่อบริโภค 2 ชนิด ส่วนที่เหลือเป็นชนิดข้าวป่าทั้งหมด

ข้าวมีความสำคัญต่อมนุษย์และสัตว์มาก ประชากรกว่าครึ่งโลกบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักโดยเฉพาะชนชาวเอเชีย ดังนั้นข้าวจึงปลูกมากในเอเชียและใช้บริโภคในเอเชียประมาณร้อยละ 90 ข้าวที่ปลูกสำหรับบริโภคทั่วโลกมี 2 ชนิด จำนวนมากกว่า 120000 พันธุ์ คือ ข้าวปลูกเอเชีย (*Oryza sativa* Linn.) และข้าวปลูกแอฟริกา (*O. Glaberrima* Steud.) จึงอาจกล่าวได้ว่าข้าวคือชีวิตของคนไทย จากการที่ข้าวอยู่คู่ชีวิตคนไทยมาตลอด จึงเป็นสาเหตุให้เกิดตำนานวัฒนธรรมข้าวและประเพณีต่างๆ เกี่ยวกับข้าวคู่กับชนชาติไทยมาตราบจนปัจจุบัน ความผูกพันของข้าวกับคนไทย จึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย ทั้งที่มีความเกี่ยวข้องกับข้าวโดยตรง และได้จากการสะสมประสบการณ์ ความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกัน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและ / หรือสร้างระบบกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ถือปฏิบัติต่อกันมา (ประเพณีและวิถีชีวิตชาวนาไทย 2537.กรมวิชาการเกษตร)

วิถีชีวิตชาวนาไทยในภาคเหนือ วัฒนธรรมการบริโภคของคนไทยนั้น จะรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก คนไทยทางภาคเหนือตอนบน รับประทานข้าวเหนียวหนึ่งสุก ซึ่งเรียกว่า “ข้าวหนึ่ง” การนึ่งข้าวเหนียวด้วยหวด จะทำให้ข้าวเหนียวหอมรับประทานโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาใส่กระติบข้าวซึ่งจะเก็บความร้อนไว้ได้นาน เวลานั้นขึ้นมารับประทาน ข้าวจะอ่อนนุ่มเอร็ดอร่อยมาก โดยรับประทานกับอาหาร (กับข้าวพื้นเมือง) เช่น น้ำพริกอ่อง น้ำพริกหนุ่ม แกงแค แกงฮังเล เป็นต้น แม้เวลางานขันโตกก็ต้องมีกระติบข้าวของแต่ละคนไป การปลูกข้าวทางภาคเหนือจะปลูกข้าวเหนียวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวเหนียว 3,130,211 ไร่ ผลผลิต 1,397,635 ตัน ผลผลิต 451 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นเนื้อที่ปลูกข้าวเหนียวร้อยละ 25.32 ของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคเหนือ พื้นที่ปลูกข้าวเจ้า 9,233,475 ไร่ ผลผลิต 3,490,105 ตัน ผลผลิต 387 กิโลกรัมต่อไร่ เนื้อที่ปลูกข้าวเจ้าร้อยละ 74.68 ของพื้นที่ปลูกข้าวในภาคเหนือจะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่ปลูกข้าวเหนิวน้อยกว่าข้าวเจ้าเพราะปลูกเพื่อเก็บไว้บริโภคเท่านั้น ที่เหลือจากบริโภคจึงจะจำหน่าย (ข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, กันยายน 2552)

การทำนาในภาคเหนือแต่เดิมมาส่วนใหญ่จะทำนาเพียงปีละ ครั้งโดยอาศัยน้ำฝนในฤดูทำนาริมตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม ในปัจจุบัน การทำนา ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะที่มีระบบชลประทาน ชาวนาจะทำนาปีละ 2 ครั้งโดยเฉพาะชาวนาบ้านใน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณที่เพาะปลูกข้าวที่อยู่ตามที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ และที่ราบระหว่างภูเขา เริ่มปลูกตั้งแต่เดือน มิถุนายน เป็นต้นไปและเก็บเกี่ยวประมาณเดือนธันวาคม การทำนามีทั้งนาปี หรือนาคาและนาปรัง เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกในภาคเหนือมีทั้งเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวและข้าวเจ้ามีหลายพันธุ์ด้วยกันสำหรับชาวนาในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ชาวนาส่วนใหญ่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียว มีพันธุ์สันป่าตอง 1 พันธุ์ กข 6 และสำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้าใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 พันธุ์ กข 15 ปทุมธานี 1 กข 39

ในแถบภาคเหนือตอนบนและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อชาวนาผลิตข้าวเปลือกเจ้าได้ ส่วนหนึ่งจะใช้บริโภคภายในครัวเรือน โดยทยอยแบ่งสีที่โรงสีขนาดเล็ก (กำลังสี 1-12 ตัน ต่อ 24 ชั่วโมง) ส่วนที่เหลือจะขายให้แก่โรงสีขนาดกลาง (กำลังสี 30-40 ตัน ต่อ 24 ชั่วโมง) หรือพ่อค้าข้าวเปลือก หรือผ่านตลาดกลางข้าวเปลือก ในภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางที่เป็นแหล่งชลประทาน เมื่อชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวเปลือกสดจะมีพ่อค้าข้าวเปลือกหรือตัวแทน โรงสีมารับซื้อถึงที่ บางรายจะนำข้าวเปลือกไปขายให้แก่โรงสีใกล้เคียง โดยผลจากการลดความชื้นให้โรงสีหรือขายผ่านตลาดกลาง

ดังนั้นการประเมินคุณภาพจึงต้องมีการตรวจสอบระดับความชื้น เมื่อพ่อค้าข้าวเปลือกหรือพ่อค้าคนกลางต้องการขายข้าวเปลือกให้โรงสีจะนำตัวอย่างข้าวเปลือกไปให้โรงสีตรวจสอบ

คุณภาพและดีราล่าวงหน้าหากราคาเป็นที่พอใจของทั้งสองฝ่าย พ่อค้าคนกลางจึงจะบรรทุกข้าวเปลือกมาส่งให้โรงสีขนาดกลางในท้องถิ่น เมื่อโรงสีท้องถิ่นสีเป็นข้าวสารแล้ว ข้าวส่วนหนึ่งจะกระจายสู่ผู้บริโภคในท้องถิ่นใกล้เคียง ส่วนที่เหลือจึงจะส่งผ่าน หยก (นายหน้าหรือตัวแทนการค้า) ไปยังกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์รวมและกระจายข้าวไปยังผู้บริโภคในจังหวัดต่าง ๆ ที่ผลิตข้าวไม่พอบริโภค โรงสีขนาดกลางแถบชานเมืองกรุงเทพฯ จะขายข้าวสารให้พ่อค้าขายส่ง พ่อค้าขายปลีก หรือขายตรงให้ผู้บริโภครายใหญ่ ๆ เช่น ร้านอาหาร ภัตตาคาร ส่วนการขายข้าวให้ผู้ส่งออกในปริมาณมากและการซื้อขายระหว่างโรงสีขนาดใหญ่ (กำลังสี 100 ตัน ต่อ 24 ชั่วโมง) กับพ่อค้าส่งออกที่กรุงเทพฯ จะผ่านหยก แต่ละปีชาวนาไทยสามารถผลิตข้าวเปลือก ได้ประมาณปีละ 22 ล้านตัน เมื่อนำมาสีเป็นข้าวสารแล้ว จะเหลือประมาณ 10-11 ล้านตัน ในจำนวนนี้บริโภคภายในประเทศประมาณ 5-6 ล้านตัน และส่งออก ประมาณ 5 - 6 ล้านตัน เมื่อข้าวเปลือกผ่านการสีและบรรจุลงกระสอบแล้วข้าวสารจะถูกขนส่งมายังกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าข้าวของประเทศ ก่อนจะเดินทางต่อไปยังผู้บริโภคภายในประเทศ หรือส่งออกนอกประเทศ โดยอาจจะเป็นการซื้อขายโดยตรงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย หรือมีนายหน้าหรือหยกเป็นตัวกลางซื้อขายข้าวระหว่างโรงสีกับผู้ส่งออกหรือพ่อค้าขายส่งภายในประเทศ

หยกทำหน้าที่เป็นตัวแทนของโรงสีในการขายข้าวสารให้แก่ผู้ส่งออกหรือพ่อค้าขายส่งภายในประเทศ พ่อค้ามักใช้หยกเป็นคนรวบรวมข้าวสารชนิดต่าง ๆ ตามความต้องการของตน หยกจะจัดหาข้าวสารจากโรงสีให้พ่อค้าขายส่ง หยกมีรายได้จากการซื้อขายข้าวในอัตราร้อยละ 0.6 ของมูลค่าข้าว งานของหยกไม่ได้จบเพียงแค่การตกลงซื้อขายเท่านั้น พวกหยกต้องดูแลให้มีการขนส่งข้าวจากโรงสีไปยังโกดังของพ่อค้าขายส่งในประเทศหรือโกดังของพ่อค้าส่งออกให้ได้ครบถ้วนตามจำนวนน้ำหนักที่ตกลงกันและเป็นข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ไม่มีการปลอมปนข้าวสารที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจะถูกเทรวมลงไปในไซโลยักษ์ ส่งไปตามสายพานเพื่อทำความสะอาด คัดแยกชนิดของข้าว ส่งมาขัดขาวให้ขาวขึ้นอีกเพื่อปรับปรุงให้ได้มาตรฐานเดียวกันตามประกาศของกระทรวงพาณิชย์ ข้าวบางชนิดจะถูกส่งไปขัดมันเป็นพิเศษเพื่อให้เมล็ดข้าวขาวขึ้นตามความต้องการของตลาดต่างประเทศ ก่อนจะถูกส่งมาเก็บไว้ในไซโลใหญ่รอขนถ่ายลงเรือต่อไป

กระบวนการส่งข้าวไปขายต่างประเทศนั้น ส่วนใหญ่จะผ่านบริษัทนายหน้าในต่างประเทศ หรือขายผ่านบริษัทค้าข้าวระหว่างประเทศ ที่น่าสนใจคือ บริษัทเหล่านี้อยู่ในประเทศที่ไม่ได้ปลูกข้าวเอง โดยมากจะเป็นบริษัทในทวีปยุโรป ซึ่งเคยเป็นเจ้าอาณานิคมประเทศในทวีปแอฟริกา และเอเชียมาก่อน อาทิ บริษัทของอังกฤษและฝรั่งเศสมีประสบการณ์และรู้ความต้องการของตลาดข้าวในประเทศเหล่านี้ มีความชำนาญในการค้าข้าวมาเป็นเวลาช้านาน ตั้งแต่ยุคอาณานิคมจนถึงปัจจุบัน มีลูกค้าทั่วโลกตั้งแต่ประเทศบราซิลในอเมริกาใต้ ประเทศต่าง ๆ ในแอฟริกาไป

จนถึงประเทศต่างๆ ในแถบเอเชีย บริษัทค้าข้าวจะมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้าวทั่วโลกอย่างละเอียด จนอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้กำหนดราคาข้าวในตลาดโลก ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดราคารับซื้อข้าวเปลือกของชาวนาไทย ช่วงปีที่ผ่านมา ประเทศไทยส่งออกข้าวได้มากขึ้น และราคาข้าวก็สูงขึ้น สาเหตุมาจากการลดค่าเงินบาท สำหรับอนาคตของข้าวไทยนั้น ก็ยังคงจะเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยและเป็นพืชที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐด้วย ถึงแม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเศรษฐกิจ แต่ก็ยังมีข้าวกิน เมื่อเหลือจากการบริโภคภายในประเทศแล้ว ยังจำหน่ายให้ต่างประเทศทำรายได้เป็นเงินหลายหมื่นล้านบาท (สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน 2552)

2.6 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

รววิทย์ วงศ์กา (2548) ศึกษาผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีนที่มีต่อการส่งออกลำไยแห้งของไทย และทำการศึกษาถึงโครงสร้างตลาดลำไยอบแห้งของไทย ในการส่งออกไปยังประเทศจีน รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์การนำเข้าลำไยอบแห้งของประเทศจีน ปริมาณและมูลค่าการส่งลำไยแห้งของประเทศไทยจากการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน ทำให้ทราบถึงโครงสร้างตลาดในการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังประเทศจีนเพื่อวางแผนการผลิต และพัฒนาระบบตลาดลำไยอบแห้งของไทย

ผลการศึกษา พบว่าการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน ไม่มีผลกระทบต่อการส่งออกมูลค่าการส่งลำไยอบแห้งของไทย อุปสงค์การบริโภคลำไยอบแห้งของผู้บริโภคชาวจีนเป็นปัจจัยกำหนดมูลค่าการส่งลำไยอบแห้งของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ มูลค่าลำไยอบแห้งของประเทศจีนที่ผลิตขึ้นภายในประเทศไม่ส่งผลกระทบต่อลำไยอบแห้งของประเทศไทย ส่วนการศึกษาโครงสร้างของตลาดลำไยแห้งของประเทศจีนพบว่า ประเทศไทยได้เปรียบทางการค้ากับประเทศจีน โดยลำไยอบแห้งของประเทศไทยที่นำเข้าสู่ประเทศจีนโดยผู้ประกอบการจากจีนจะติดต่อกับตรงกับผู้ประกอบการรายใหญ่ของไทยที่มีปริมาณมากและคุณภาพลำไยอบแห้งนำเข้าสู่จีนโดยตรงหรือผ่านทางฮ่องกง ไต้หวัน หรือประเทศเวียดนามแล้วเข้าสู่ตลาดขายผลไม้ในมณฑลกว่างตุง เพื่อกระจายไปยังมณฑลต่างๆ ทั่วประเทศจีนต่อไป

พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ (2546) ศึกษาเรื่อง เขตการค้าเสรีไทย กล่าวว่า ที่ผ่านมาในการเปิดการค้าเสรีกับจีนนั้น ไม่ใช่เพราะจีนไม่ต้องการการค้าเสรีกับไทย แต่เป็นเพราะจีน ต้องการเปิดการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศอาเซียนทั้งกลุ่ม ไม่ใช่เปิดการค้าเสรีกับอาเซียนที่ละประเทศทรงสนะของจีนต่ออาเซียน จึงไม่ใช่เพียงเข้าครอบครองตลาดด้วยการทุ่มขายสินค้าราคาถูกแบบกินรวบ แต่จีนมองอาเซียนในฐานะหุ้นส่วนของระบบเศรษฐกิจในเอเชียมากกว่า และการส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีน ยังมีอุปสรรคอยู่มาก เพราะจีน ยังคงใช้ระบบการค้าที่ควบคุมโดยหน่วยงานราชการ

รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนของจีนเอง เมื่อต้องการนำเข้าสินค้าหลายรายการ ก็ยังต้องขออนุญาตจากหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องหากผู้นำเข้า เป็นธุรกิจที่ไม่ใช่รัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจจีนผู้นำเข้า จะต้องเปิดบัญชีฝากเงินค้ำประกัน ไว้กับธนาคารจีนและจะเงินคืนต่อเมื่อนำเอาสินค้าเข้ามาผลิตเป็นสินค้าขายส่งออกไปต่างประเทศแล้วเท่านั้น นอกจากนี้ จีนก็ยังมีอัตราภาษีศุลกากรที่สูงมาก ในสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ อีกด้วย

ปัจจุบัน การผลักดันการค้าเสรีกับจีน มีผลสำเร็จในขั้นต้น โดยจีนยอมลดอัตราภาษีศุลกากร ที่เก็บจากการนำเข้าสินค้าเกษตรจากอาเซียน (ยกเว้นฟิลิปปินส์) โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 ผลกระทบในระยะสั้นนั้น เป็นผลดีต่อประเทศไทยอย่างยิ่ง เพราะไทยจะส่งสินค้าเกษตร ผักและผลไม้เมืองร้อนไปขายคนจีนได้ โดยไม่มีอุปสรรค ถึงขั้นอาจทำให้ผักผลไม้ในประเทศไทยมีราคาแพงเป็นประวัติการณ์ ส่วนไทยก็ไม่สูญเสียประโยชน์มากนัก เพราะปัจจุบันก็มี การลักลอบนำเข้าผักผลไม้จากจีน ปีละหลายพันล้านบาทอยู่แล้ว การค้าเสรีเพียงแต่ทำให้สินค้า เหล่านี้ถูกกฎหมายและมีราคาถูกลงเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

การเร่งเปิดการค้าเสรีกับจีน จึงนับเป็นกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจที่กระตุ้นการค้า และการส่งออกในระยะสั้นอย่างได้ผลที่สุด เกษตรกร ไทยที่ปลูกผัก ผลไม้และพืชเกษตรอื่นๆ เช่น ยางพาราจะได้ประโยชน์จากปริมาณส่งออกและราคาสินค้าที่สูงขึ้นอย่างมาก ในขณะที่ผู้บริโภค ไทยก็มีทางเลือกซื้อสินค้าจีนที่มีราคาถูกและถูกกฎหมาย แต่ผลกระทบระยะยาวต่ออุตสาหกรรม ในประเทศไทยนั้นอาจไม่สวยงามเพราะยังไม่แน่ชัดว่าอุตสาหกรรมไทยจะขึ้นหัดสู้กับสินค้าจีน ที่มีคุณภาพดีและราคาถูกได้อย่างไร หรืออุตสาหกรรมไทยจะสามารถยกระดับไปสู่กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพกว่าและราคาสูงโดยหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับจีนโดยตรงได้หรือไม่

ชุตยารัตน์ เต็ดขาด (2546) ศึกษาการวิเคราะห์ผลกระทบของการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีผลต่อระดับราคาและผลผลิตของประเทศไทย โดยใช้วิธี Co-integration and Error Correction ของ Johansen มาประยุกต์ใช้กับแบบจำลอง Vector Auto Regression (VAR) โดยนำ อัตราแลกเปลี่ยน ระดับราคา ผลผลิต ปริมาณเงินในประเทศ อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และปริมาณเงินต่างประเทศ โดยใช้ข้อมูลทศวรรษ รายเดือนตั้งแต่ มกราคม พ.ศ.2531 จนถึงกันยายน พ.ศ. 2544 โดยแบ่งเป็น 2 แบบจำลอง คือแบบจำลองระดับราคา และแบบจำลองการผลิต

ผลการศึกษาพบว่าตัวแปร อัตราแลกเปลี่ยน ระดับราคา ผลผลิตปริมาณเงินในประเทศ อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ และปริมาณเงินต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กันในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่แบบจำลองทั้งสองจะปรับตัวในระยะสั้นเพื่อเข้าสู่ดุลยภาพในระยะยาว ซึ่งจะสามารถพยากรณ์ได้ใกล้เคียงกับค่าที่แท้จริง โดยเมื่อนำไปพิจารณาพร้อมกับผลการศึกษาวิธีกำลังสองน้อยที่สุดอย่างง่าย (Ordinary Least Square: OLS) จะพบว่าในแบบจำลองของระดับราคานี้

ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยน ระดับราคาผลผลิต ปริมาณเงินในประเทศ อัตราดอกเบี้ยต่างประเทศและปริมาณเงินต่างประเทศ ไม่มีผลต่อระดับราคา ส่วนในแบบจำลองของผลผลิต ตัวแปรที่มีผลต่อผลผลิต คือระดับราคาและปริมาณเงินในประเทศเท่านั้น

จุฬารัตน์ รื่นภาคเพ็ชร (2548) ศึกษาอุปสงค์การนำเข้าแอปเปิล จากจีนตามข้อตกลงการค้าเสรี ไทย – จีน ในสินค้าผัก และผลไม้ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบการค้าเสรีอาเซียน – จีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบลักษณะ ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพ ระยะสั้นและระยะยาวของปัจจัยราคา และรายได้ต่ออุปสงค์นำเข้าแอปเปิลจากจีน รวมถึงการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงปริมาณนำเข้าแอปเปิลจากจีนภายหลังการค้าเสรีไทยจีน และยังศึกษาสถานการณ์การค้าเสรีระหว่างไทย – จีน เพื่อวิเคราะห์ลักษณะผลกระทบ ทางเศรษฐกิจของการค้าแอปเปิล และผลกระทบที่เกิดจากการนำเข้าผัก และผลไม้จากจีนต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ ทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงการค้า ตลาดแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้อง ของนโยบายการค้าเสรีที่มีส่วนในการสนับสนุนให้การดำเนินการนโยบายการค้าเสรีเกิดประโยชน์สูงสุด

ผลการศึกษาอุปสงค์นำเข้าแอปเปิล จากจีนพบว่า ตัวแปรปริมาณนำเข้า ราคาสดเปรียบเทียบ และรายได้เปรียบเทียบ มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวโดยราคาเปรียบเทียบสามารถอธิบายปริมาณการนำเข้าจากจีนได้ร้อยละ 81 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายรายได้จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณการนำเข้าแอปเปิลจากจีนมากกว่า

นโยบายทางด้านราคา และจากการศึกษาพบว่าแนวโน้มการนำเข้าแอปเปิลจากจีนเพิ่มขึ้นหลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย – จีน

2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

